

Rokodelski center domače in umetnostne obrti v Škofji Loki

Center Domače in umetnostne obrti (DUO) ali Rokodelski center je dodatna turistična ponudba in poživitev starega mestnega jedra, saj predstavlja vez med preteklostjo in sodobnostjo. Njegovo poslanstvo je ohranjanje bogate rokodelske tradicije ter prenosov rokodelskih znanj na vse generacije.

V Rokodelskem centru DUO so stalno na ogled razstava rokodelskih izdelkov članov Sekcije DUO Območne obrtne zbornice (OOZ) Škofja Loka in druge občasne razstave, ki odkrivajo rokodelske ustvarjalnosti mojstrov čezmejnega in širše slovenskega prostora. Občasno so v centru tudi razstave otrok iz vrtcev in šol ter ljubiteljev obrti; predstavljamo tudi rokodelske tradicije in cehovske organizacije, iz katerih so kasneje zrasle npr. tovarne (razstava KLOBUKI, s tovarno klobukov

Rokodelka Karla B. Rihtaršič in otroci pri izdelovanju izdelkov iz naravnih materialov pred Rokodelskim centrom DUO. (foto: Katarina Sekirnik)

Šešir, oktober 2012). Stalno so na voljo knjižnica z etnološko literaturo in prikazi rokodelstva, razni tečaji in rokodelske delavnice za otroke, ljubitelje in rokodelce, fototeka in izsledki obsežne terenske raziskave (opravili smo 85 poglobljenih intervjujev z rokodelci v občinah na območju Upravne enote Škofja Loka). Gre za prostor srečevanj in aktivnega dokumentiranja, razstavljanja, povezovanja z najrazličnejšimi institucijami (muzeji, inštituti, šolami, vrtci, mladinskimi centri, varstveno-delovnimi centri, občinami, loškimi umetniki, društvi, arhivom itd.) ter skupnega sodelovanja.

Center DUO, ki ima svoje prostore nasproti Marijinega znamenja, na Mestnem trgu 34, je del Razvojne agencije Sora in smo ga vzpostavili v okviru čezmejnega projekta DUO Kunsthandwerk, s 95 % sofinanciranjem iz evropskih sredstev OP SI - AT. Skupaj s partnerji s Koroške, Avstrijske Koroške, Obsotelja in Kozjanskega smo izvedli vrsto pomembnih aktivnosti, kot so: prva evropska razstava rokodelskih izdelkov v Slovenj Gradcu in Celovcu (maj, avgust 2012), skupna spletna stran, na kateri predstavljamo območja, rokodelce, naše dejavnosti in izsledke raziskav (<http://www.duo-kunsthandwerk.eu/>), skupen katalog *Podobe rokodelske ustvarjalnosti*, številna čezmejna srečanja in predstavitve rokodelcev, kartice z osebniimi zgodbami rokodelcev, rokodelske priročnike, prvo lesno-strugarsko srečanje na slovenskem - *Umetnost struženja lesa*, fotografske razstave in dokumentarni film o rokodelstvu čezmejnega območja, ki je bil posnet skupaj s slovenskim Narodopisnim inštitutom in Narodopisnim inštitutom Urban Jarnik iz Celovca.

Ker imata rokodelstvo in obrt na Škofjeloškem že zelo dolgo tradicijo, je odprtje Rokodelskega centra DUO logična nadgradnja bogate rokodelske dediščine območja. Želja po prostoru, kjer bi se rokodelci lahko družili, razstajali, delili svoje znanje in pridobivali novo, je med rokodelci na Škofjeloškem tlela že dlje časa in se končno uresničila 1. oktobra 2011.

Rokodelstvo je bilo na Škofjeloškem skozi zgodovino močno zastopano, poseben mejnik pa predstavlja konec 15. stoletja, ko so se obrtniki začeli združevati v cehe. Cehovstvo je zaznamovalo škofjeloško ne le gospodarsko, temveč tudi kulturno in socialno življenje in pripomoglo, da je Škofja Loka postala upravno in obrtniško-trgovsko središče loškega gospostva. Prva pričevanja o obrtnem in rokodelskem življenju na Škofjeloškem lahko najdemo na freski Sv. Nedelje, na cerkvi Marijinega oznanjenja v Crngrobu, ki so jo med leti 1455 in 1460 naslikali slikarji iz delavnice Janeza Ljubljanskega. Freska prikazuje vsakdanje življenje v sredini 15. stoletja, med drugim tudi stare obrti, nekatere so še posebej vezane na ožjo okolico Crngroba (sokolarstvo v Pevnem). Prikazan je tudi postopek platnarne obrti, ki je bila na Sorškem polju zelo razvita. Ostale obrti, ki jih prikazuje freska, so še: kovaštvo, mlinarstvo, peka, krojaštvo in čevljarstvo. Kasneje, v 18. in 19. stoletju, je bilo na Škofjeloškem poleg platnarstva razvito še klobučarstvo, glavninarstvo, barvarstvo, železarstvo, dodaten vir zaslužka za mnoge, predvsem podeželske prebivalce, je prineslo klekljanje, ki je bilo zelo razširjeno v Selški in Poljanski dolini ter na Žirovskem.

Danes se s problematiko rokodelstva v Sloveniji ukvarjajo Rokodelski centri, kakovost rokodelskih izdelkov pa urejajo na Obrtni zbornici Slovenije, s podeljevanjem certifikatov *Rokodelstvo Art&Craft Slovenija*. Vsi stalni razstavljalci v Centru DUO te certifikate imajo. Ob vsakokratnem odprtju bienalne razstave v Slovenj Gradcu Obrtna zbornica Slovenije zaslužnim izdelovalcem in ustvarjalcem izdelkov domače in umetnostne obrti podeli nagrado Zlata vitica. Na Škofjeloškem imamo kar dva nagrajenca, ki sta prejemnika te prestižne nagrade; to sta Matija Hiršenfelder, za unikatne lesene izdelke (2010), in kovač Jože Krmelj, z noži iz damaščanskega jekla (2012). Gre za dva vrhunska mojstra, s povsem različnimi rokodelskimi potmi, ki sta s svojimi mojstrovlinami pomembno zaznamovala škofjeloško območje, zato je prav, da jim na tem mestu posvetimo nekaj besed.

Matija Hiršenfelder, ki že desetletje vodi Sekcijo DUO na OOO Škofja Loka in si na področju rokodelstva prizadeva tudi na državni ravni (kot član upravnega odbora rokodelcev), je svojo rokodelsko pot začrtal že v otroštvu. Vonj lesa in otroška radovednost sta ga vodila od preprostih oblik h kompleksnim in tehnološko zahtevnim izdelkom. Spekter njegovega ustvarjanja je izjemno širok: začenja se z izdelki domače in umetnostne obrti in nadaljuje s sodobnimi izdelki. Z različnimi naročniki sodeluje v projektih, ki so namenjeni izdelavi industrijskih in unikatnih izdelkov, je izjemen restavrator in poznavalec oblikovanja lesa. Nagrade ter udeležba na številnih razstavah in sejmih dodatno potrjujejo kakovost in izvirnost njegovih izdelkov.

Drug izjemen rokodelec je kovač **Jože Krmelj**. Njegova pot se je začela na kovačiji Krmelj, v Logu nad Škofjo Loko, ki deluje že od leta 1926. Obrti se je naučil od tasta. Na kovačiji izdelki niso masovno kovani in so izdelani iz najkakovostnejšega jekla. Posebna odlika kovačije Krmelj so damaščanski noži ter rustikalno obdelane sekire in mačete, za katere je Jože Krmelj prejel najprestižnejšo

Nož iz damaščanskega jekla, ki ga je skoval Jože Krmelj.

(foto: Tomo Jeseničnik)

nagrado. Kakor je o Damastu sam zapisal ob otvoritvi razstave *obliKOVANJE*, v Centru DUO, junija 2012, mu je tehnika kovaškega varjenja predstavljala velik izziv. S kovači iz sosednjih držav se srečuje večkrat letno in tako se je njegova zgodba z Damastom začela leta 2010, ko se je od mojstrov iz Avstrije začel učiti te nove veščine kovanja. Tehniko kovanja, ki se je obdržala več tisočletij v nespremenjeni obliki s točno določeno surovino in zahtevnim tehnološkim postopkom, so v zgodovini povezovali z mitologijo. Vsak izdelek je namreč neponovljiv in unikat - tukaj se je začela njegova ustvarjalna pot k novim vrhunskim izdelkom.

Poseben pečat so rokodelci iz Škofjeloškega pustili tudi v Centru DUO, saj so prostor opremili s skupnim ustvarjanjem. Predsednik Sekcije DUO Matija Hiršfenfelder, ki je idejno zasnoval prostor, je namreč želel, skupaj z rokodelci Petro Plestenjak Podlogar, Lidijo Debelak, Stanetom Lamovškom, Danijem Muskom in Andrejem Gladkom, ustvariti prostor, ki ima večnamensko rabo in v katerem se posamezen rokodelski mojster izrazi s svojo ustvarjalnostjo in znanjem. Skupaj so naredili pisalno mizo, delovni »ponk« ali delovni pult, stole ali »štokrle«, kljuko in izvesek pred centrom. Vsak element ima svojo zgodbo. Na stolih, ki so narejeni po vzoru stolov iz cerkve Sv. Barbare, so rezbarije zelišč, gozdnih živali, poljskega cvetja, glasbil in ostalih posebnosti, ki zaznamujejo škofjeloško regijo. Izvesek pred centrom simbolizira Zlato vitico, ki je najprestižnejša nagrada za rokodelske dosežke. Skupaj so ustvarili prostor, ki »ima dušo« in omogoča večnamensko rabo, saj so vsi elementi v centru premični. Dopoldan je tukaj lepa galerijska postavitev, ki se v popoldanskem času spremeni v rokodelsko delavnico.

Približno vsaka dva meseca se v Rokodelskem centru odvija nov cikel delavnic ter spoznavanja izbranega naravnega materiala iz različnih zornih kotov. Pri njihovi izvedbi upoštevamo tudi letni cikel, ki ga narekuje narava; tako smo jeseni predstavili ličkanje, čez zimo opravila in izdelke iz volne, spomladi pa pletenje košar itd..

V projektu smo kot eno od aktivnosti izpostavili tudi sodelovanje s šolami in vrtci, saj je prenos rokodelskih znanj na mlade ena naših temeljnih nalog, hkrati pa so ročne spretnosti izjemnega pomena za otrokov razvoj. V ta namen smo pripravili različne načine sodelovanja, primerne starostni stopnji udeležencev. Učenci bodo npr. z mentorji raziskovali rokodelsko dediščino svojega kraja, spoznavali bodo, kaj potrebujejo za izdelavo določenega rokodelskega izdelka in ga poskusili sami tudi izdelati.

Glavni cilji našega delovanja so dokumentiranje rokodelskih znanj, njihov prenos na vse generacije ter spodbujanje rokodelcev na poti do kakovostnih izdelkov.

Vabimo vas, da se ustavite v Rokodelskem centru domače in umetnostne obrti, si ogledate razstavo ter podelite svoje znanje in spomine. Za vse dodatne informacije smo dosegljivi na tel: 04/ 511 24 60 in e- naslov:

katka.zbogar@skofja-loka.com.